

הרב ר' שלמה פיינזילבר — קיירן

מחבר: 1234567

תולדותיו

הרב ר' שלמה הלוי פיינזילבר נולד בשנת תרל"א (1871) בברוקלין קרית. פלך גרודנה, לאביו הרב ר' אהרן יוסף, מחבר הספר "עבודת אהרן", שהיה אח"כ רב ביאלובקה. סבו היה הרב ר' אריה מוולקוביסק, מחבר הספר "פני אריה". עוד בהיותו עלם צעיר החל לכתוב חידושי תורה. בהיותו בן ארבע עשרה בא בדברים עם גדולי דורו. היה מתמיד נפלא ושקדן בתורה שאין כמוהו, ותכונתו זאת נשארה לו במשך כל ימי חייו. רגיל היה לומר: "מתמיד איננו זה הלומד עשר שעות, אלא זה הלומד עשר דקות", כלומר: אדם שאינו מבזבז אף רגע. זכרוננו היה ממש פינמנלי. כל דבר שקרא או למד ידע על בוריו בעל פה. זכר את התלמוד עם הדף ואפילו עם השורה.

בגיל של שמונה עשרה נשא לאשה את מרת שרה טובה, בת הרב ר' חיים שור. בהיותו בן כ"א נסמך להוראה על ידי הגאונים ר' יצחק אלחנן ספקטור ור' חיים סולובייצ'יק.

רבנותו הראשונה היתה בעיר טוריק (פלך וילנה). בשנת תרנ"ו נתקבל לרב בפורוובה, פלך גרודנה. בהיותו בפורוובה יצא שמו למרחקים כגדול בתורה ומנהיג לבני עדתו, בעל כשרון ומרץ בהנהגת הרבנות. עיר וקשנה, פלך קובנה, הכתירה אותו ברבנותה בשנת תרס"ד. באותה שנה מתה עליו אשתו העדינה והצדקת. בשנת תרס"ה נשא אשתו השנייה מרת הינדה. בוקשנה נשאר עד פרוץ מלחמת עולם הראשונה. יסד שם ישיבה והרביץ תורה יחד עם שני ר"מים גדולים. בשנת 1914 גורשה עדת וקשנה עם רבה לרוסיה. אז הלך לאבדון חלק גדול מכתביו, כי רשימותיו נשארו בוקשנה. הגולים יצאו תחילה רק לימים מספר, כפי שהודיעו השלטונות הרוסיים בעת הכרזת הגירוש, ולכן נשארו הספרים והכתבים במקום. כאשר החזית הגרמנית-רוסית עברה את העיירה, נשרפו ונהרסו הבתים עד היסוד, ובתוכם גם "בית הרב", שעמד בקצה העיירה ליד בית הכנסת, על כל אשר בתוכו ולא נשאר שריד ופליט.

בהיותו ברוסיה נתמנה לרב בבית הכנסת הגדול במינסק, עיר הבירה של רוסיה הלבנה, ושם הקים ישיבה גדולה, בה הרביץ תורה בין בחורים רבים. מאות מתלמידיו, ששמעו אז תורה מפיו, הם כיום מגדולי הרבנים בישראל ובתפוצות הגולה. השעורים שלו העלה על הכתב.

בשנת 1920 חזר לוקשנה. בנודדיו מתחת סבלות הסובייטים נאבדו שוב חיבוריו. אז התחיל לרשום מחדש את חידושי תורתו, כי היה מסוגל להעלות על הכתב את רעיוניו בכל מצב ובכל התנאים. בעת מחלה, שלו או של תלמידים,

בזמן ששרר בבית חוסר פת לחם, אפילו תחת מטר יריות או פצצות, רשם במחברתו חידושי תורה.

אחרי שהותו בוקשנה, כארבע שנים עבר לעיר קיידן, שהיתה מפורסמת בכל העולם ברבניה הגדולים. בעיר זאת יסד שוב הרב פיינזילבר ישיבה והעמיד בראשה את הרב ר' שמעון דוביאנסקי הי"ד לר"מ. במשך הרבה שנים היה נשיא אגודת הרבנים בליטא.

ס פ ר י ו

הרב פיינזילבר הוציא לאור בחייו שלשה ספרים, ואלה הם :
 (א) "נשמת חיים" — ספר זה דן בהלכות מילה, הלכה למעשה, הן מבחינה עיונית בגדר "להגדיל תורה ולהאדירה", והן מבחינה שמושית בחיים היום-יומיים, אגב עיון ושילוב מתורת הרפואה. ספר זה נדפס בשנת תרס"ה, לאחר שהרב פיינזילבר נתקבל לרב בוקשנה, שבזמנו, ליטא.

מענין לציין, כי ספר זה נדפס בעיר ירושלים והוציאו לאור רבי שמואל סלנט, אז רב ואב"ד בעיר הקודש. זאת ועוד: הרב הישיש למד את הספר, התעמק בבעיותיו ואף הוסיף עליו בדפוס הערות והגהות משלו. כנראה שהרב סלנט העריך מאד את הספר ומחברו ולא ראה בזה פחיתות כבוד, שהוא, הרב הישיש, גדול בדורו, המשמש בכסא הרבנות החשובה ביותר בעולם היהודי, בעל שם עולמי, יכתוב הגהות על ספר של רב צעיר, עול ימים, רב בעיירה קטנה ונידחת בזמנו הרחוקה. הספר יצא בהוצאת ישיבת "עץ חיים" בירושלים, בהשתדלותו של הרב סלנטר.

נשאלת, אגב, גם השאלה, כיצד ואיך הגיע הרב מוקשנה עד הרב דירושלים? כפי שמוסרים, היו יחסים משפחתיים — אמנם רחוקים מאד — בין אשתו השניה של הרב, היא הרבנית שרה הינדה מבית קלבנסקי, שהיתה ילידת העיירה הקטנה סלנט שבזמנו הרחוקה, לבין הרב סלנט, אשר כפי שגם שמו מעיד עליו, היה מוצאו מהעיירה סלנט; גם הרבנית פיינזילבר לבית קלבנסקי וגם הרב סלנט מוצאם היה מהגאון הצדיק ר' ישראל סלנטר זצ"ל, בעל ה"מוסר", המפורסם בעולם התורני. הספר "נשמת חיים" היה פופולארי מאוד בחוגי הרבנים והמוהלים והיה נר לרגליהם, מעין פוסק אחרון, ביחוד בשאלת מילת ילדים חולים, בעלי מום וכיר"ב. (ב) "השלמת המדות". — ספר זה פורסם בשנת תרפ"ה, מיד לאחר שהרב פיינזילבר עבר מוקשנה על מנת לכהן ברבנות בקיידן, ואמנם הוא גם נדפס בדפוסם של מובשוביץ וכהן אשר בקידן, זה הדפוס היחידי כמעט בליטא, שהיה מדפיס ספרים תורניים; גם כתב רש"י היה לו, דבר שהיה נחשב ליקר המציאות ולא היה בנמצא בכל דפוס אחר.

ספר זה דן, כפי ששמו מציין, בשפור ובהשבחת המדות והיחסים בין אנשים, חיינו: לא במצוות שבין אדם למקום אלא במצוות שבין אדם לחברו. הספר היה נפוץ מאוד בחוגי הישיבות, אשר הקדישו מזמנם שעות ללמוד

המוסר, וכשם שבישיבות למדו יום יום שעה בספר „מסילת ישרים“ לרמח"ל, כך למדו גם בספר „השלמת המדות“ להרב פיינזילבר. הספר הזה הונהג כספר לימוד בישיבות הגדולות של סלובודקה וטלו, אשר מהן יצאו אלפי תלמידים ומאות רבנים, הנושאים את דגל התורה ברמה בכל העולם כולו.

[מח"ס 1234567]

[אוצר החכמה]

(ג) „יריעות שלמה“ על הרמב"ם (קדשים). ספר זה — הנדפס בקיידן בשנת תרצ"ד, הוא גולת הכותרת של יצירתו התורנית. חלום חייו היה לחבר באור שלם על כל ספרי ההלכה של הרמב"ם, ואמנם בכתובים היה הספר מוכן ומזומן לדפוס. זה היה צריך להיות ספר בעל ממדים עצומים, בן עשרות כרכים. הספר „יריעות שלמה“ הגו הכרך הראשון מספר רב ממדים זה. הוא ביאור על ספר העבודה וספר הקרבנות של היד החזקה.

בספר זה ראה תועלת רבה הלכה למעשה, בקשר עם תחית העם בא"י. כאשר בנין הארץ נעשה אקטואלי, גמר אומר לעשות משהו למען בנין הארץ, ואם לא היה באפשרותו לעזור לבנין הארץ במובן הגשמי, החליט להוסיף נדבך לבנין הרוחני של ארץ ישראל.

הלא כה דבריו בהקדמתו לספר זה: „בימינו אלה שארצנו הקדושה הולכת ונבנית, תפרח ותשגשג ויעיני כל ישראל נשואות אליה, מפני שרואים ומרגישים כי רק שם ביתם, ויהא רעוא שבנינה של ארצנו הקדושה יהא על יסוד תורתנו הקדושה וכו'. צריכין אנו להכין עצמנו בידיעת הלכות האלה, וכמו ששאל חגי הנביא את הכהנים בבניית בית שני אם יודעים הם ההלכות השייכות למקדש וקדשיו, והקפיד על חסרון ידיעתם וכמו שאמרו בפסחים (י"ז) „אשתבשי כהני“. ספר זה נתקבל בחביבות רבה ביחוד ע"י הרבנים והלומדים, אשר הקדישו מזמנם ללמוד סדר קדשים.

פ ע י ל ו ת ו ה צ י ב ו ר י ת

הרב פיינזילבר שאף לאחוד של המפלגות למען ארץ ישראל. בשנים הראשונות של שנות העשרים פירסם מאמר גדול תחת הכותרת „משמיע שלום“. אשר בו דגל ברעיון האחוד של המפלגות. למאמר זה היה הד גדול בכל תפוצות הגולה, והרב קבל עשרות מכתבי תודה מכל העולם היהודי.

שינויים כבירים, מרחיקי לכת בחייו, חלו עם עלותו על כסא הרבנות בקיידן. בעוד שוקשנה היתה עיירה פרובינציאלית קטנה, בת כמה עשרות משפחות, רחוקה מהמרכז הפוליטי שבעיר הבירה קובנה, הרי היתה לעומתה קיידן עיר מחוז בינונית בת כמה אלפים תושבים, קרובה למרכז הפוליטי — קובנה.

אולם בעוד שבוקשנה הקטנה היה הרב פיינזילבר שליט בלי מצרים, רועה את צאן מרעיתו, כראות עיניו, ואף אחד לא העיז להמרות את פיו, הרי בקיידן היו מפלגות מבוססות, אשר ברובן לא רצו להשלים עם הרעיון שהרב הוא הכל יכול.

דעתם של הציונים לא היתה נוחה ממנו, כי הם רצו ברב ציוני במובן מדיני. הסכסוכים והמחלוקות בין המפלגות נמשכו שנים אחדות, אשר במשך אותן השנים לא קבל הרב את משכורתו וחי עם משפחתו חי דוחק ועוני, ולעתים מזמנות היה חסר לחם בבית, פשוטו כמשמעו.

בשנת 1926 פרץ המרד הפשיסטי בליטא, אשר תפס את רסן השלטון בידו, פזר את הסיים, הוא הפרלמנט הליטאי ובטל את האוטונומיה היהודית. המוסד היהודי היחיד, שהיה מוכר ע"י הממשלה הליטאית, היה מרכז אגודת הרבנים, אשר בראשו עמד הרב פיינוילבר במשך למעלה משתי עשרות שנים.

הוא היה פעיל מאוד בעבודתו הצבורית, לא עבר שבוע שהוא לא בקר בקובנה, אם זה בועידת רבנים, ישיבת המרכז או שיחות עם ראשי השלטון הליטאי, השתדלויות, וכדומה. יד ימינו היה מר דוד איציקוביץ, המזכיר הכללי של המרכז של אגודת הרבנים.

לאחר כבוש פולין ע"י הגרמנים והרוסים התאספו בקידן בחורים מכמה ישיבות פולין שנחרבו ונהרסו. הרב פיינוילבר אסף אותם והקים ישיבה, דאג למחסורם והיה מרביץ תורה בפניהם. לבסוף מצאה ישיבת מיר קן לה בעיר קידן ותרב פיינוילבר עשה מאמצים גדולים מאד כדי להקל את מצבה החמרי הקשה.

ש ל ש ת ח ת נ י ו

שלשת חתניו הגדולים בתורה ויראה היו: הרב ר' זלמן פרמוט הי"ד, ששימש בתפקיד המכובד ורב החשיבות של מנהל כולל קובנה, אשר בו למדו אברכים רבים שהיו מלאים וגדושים בתורה ויראת שמים; הרב ר' אפרים שלמה קראוויצקי הי"ד, ששימש בכהונת הרבנות בעיר לוקניק; והרב ר' אהרן גאלין הי"ד, מר"צ בעיר קידן.

ח ו ר ב ן ק י י ד ן

ימי עינייהם של יהודי קידן התחילו ב-15 לחודש אויגוסט 1941. שלשה עשרה יום ארכו העינויים והיסורים הבלתי-אנושיים. ביום חמישי, ה' אלול, תש"א (28 באוגוסט, 1941) הושמדה כל הקהילה היהודית בקידן על ידי הגרמנים ומשרתיהם הליטאים, מבלי להשאיר שריד ופליט. הרב הישיש עודד את העדה עד הרגע האחרון. חתנו, הרב אהרן גאלין, בעלה של בתו הצעירה חיה, אחד מטובי תלמידיה של ישיבת סלובודקה, שהיה עוזרו של הרב פיינוילבר, הכריז על יד הקבר ההמוני, כי "הדם הטהור השפוך לא ישקוט ולא ינוח".

כרגע החל קציר הדמים בעזרת מכונות יריה ורמונים שהסתיים בהשמדה טוטלית של העדה כולה, אשר ממנה נותרו רק יחידים, אשר הצליחו להציל את נפשם.

(המאמר הזה נכתב ע"י הרב אפרים אשרי)

הרב ר' שלמה חנוך רבינוביץ — אדמו"ר מרדומסק

ר ב י ו ח ס י ד

חסידים מספרים: הרבי ר' זוסיא הגיע פעם לעיירה אחת, יצאו כל בני העיירה לקדם פניו מחוץ לעיר. בהתלהבותם לקבלת פני הצדיק התירו את ריתמת הסוס של עגלתו, ריתמו את עצמם לעגלה ומשכוה. "מהי כל התכונה הלזו?" תמה הרבי ר' זוסיא. "אנו מקבלים את פני הצדיק" — ענו לו. קסץ הוא מן העגלה והצטרף למושכים בה, באמרו: "הבו גם לי ליטול חלק במצוה גדולה זו של מתן כבוד לצדיק; תנו גם לי למשוך בעגלה".

אותו הדבר קרה להאדמו"ר מרדומסק, ר' שלמה חנוך הכהן רבינוביץ. כל ימיו היה קופץ מן העגלה ומושכה יחד עם חסידיו. כל ימיו היה יורד משררת. רתם עצמו בעול תורה והרבצת התורה, וגם נסע לרביים נושאי דגל החסידות — שהוא עצמו היה מן המעולים והמובחרים שבהם.

ודאי, רבי גדול מחסיד. סגולותיו של חסיד הרי הן בעיקר היותו כפוף לרבו, מהותו — קשרו הנפשי עם האדמו"ר שלו. אך בהעמיקנו באופיו של חסיד, נגלה שיש בו משהו שאין ברבו. והוא משהו חיובי.

ודאי הוא, כי המשפיע גדול מן המושפע, כשם שהנותן גדול מן המקבל. אך יש ותמצא במושפע סגולות שאינן במשפיע, תכונות שהמשפיע חסר אותן, שהוא חסר בעצם היותו משפיע.

לכן כל שהוא רבי וחסיד כאחד, משפיע ומושפע בבת אחת, מדריך ומודרך כאחד, זהו גדול מרבי, כיון שיש בו משניהם, מן הרבי והחסיד. הרבי מרדומסק היווה את השנים הללו: רבי וחסיד.

דווקא משום שהיה מנהיג מטבעו, וחסידיו דבקו בו במשמעת מוחלטת ובחיבה בלי מצרים, דווקא משום שהיה בעל-יכולת ובעל-השפעה, איש מורם מעם, מוכר ומקובל כאחד מגדולי האדמו"רים, הרי העובדה שהוא נסע לאדמו"רים אחרים, הוסיפה גדלות וזיו וחן לאישיותו, כי לאו מילתא זוטרתי היא להיות רבי, שאלפי חסידים נוהרים אחריו ושותים בצמא את דבריו, ובעת ובעונה אחת להיות גם חסיד בעצמו, שסימן ההיכר שלו איננו נסיעתו לאדמו"ר אחר בלבד, אלא כל הליכותיו ומהותו. הרבי מרדומסק, ר' שלמה חנוך הכהן רבינוביץ, שימש בשני כתרים אלה. היו לו כל הנתונים וכל הזכויות ליותר משמינית שבשמינית של גאווה, המותרת כידוע, לתלמיד-חכם, כי חכם היה ותלמיד חכם, עשיר מופלג ומלא וגדוש תורה וחסידות. אלפי חסידים העריצוהו ואהבוהו, הוקירוהו ודבקו בו. על אף כל אלה לא גבה לבו. מופלא היה בעוונותיו, כיבד את הבריות, לרבות את "חבריו למקצוע" — אדמו"רים אחרים, עד כדי הכנעה עצמית.